

Gjeld og bærekraft i kommunene

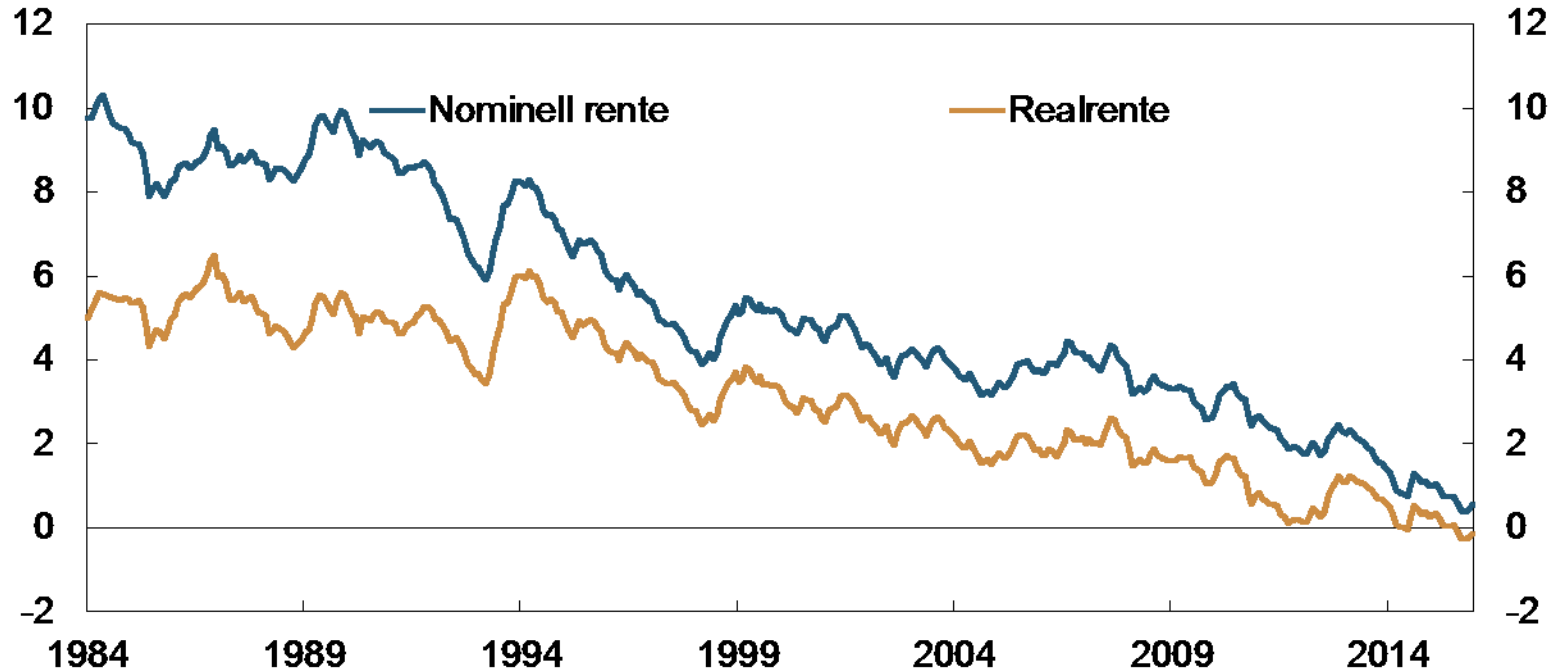
Svein Gjedrem 7. desember 2017

Tidsperioder

- 1950 og -60 årene: Friere varehandel. «Financial Repression».
- 1970 og inn på -80 årene: «The Great Inflation».
- 1980 årene: Disinflasjon med nedgangstider. Deregulering av finans- og kapitalmarkeder.
- 1990 årene og fram til 2008: The Great Moderation
- 2008 og -9: Finanskrisen
- 2009 til -16: «Fed (sentralbankene) the only game in town»
- 2017 ???

Langvarig fall i renten

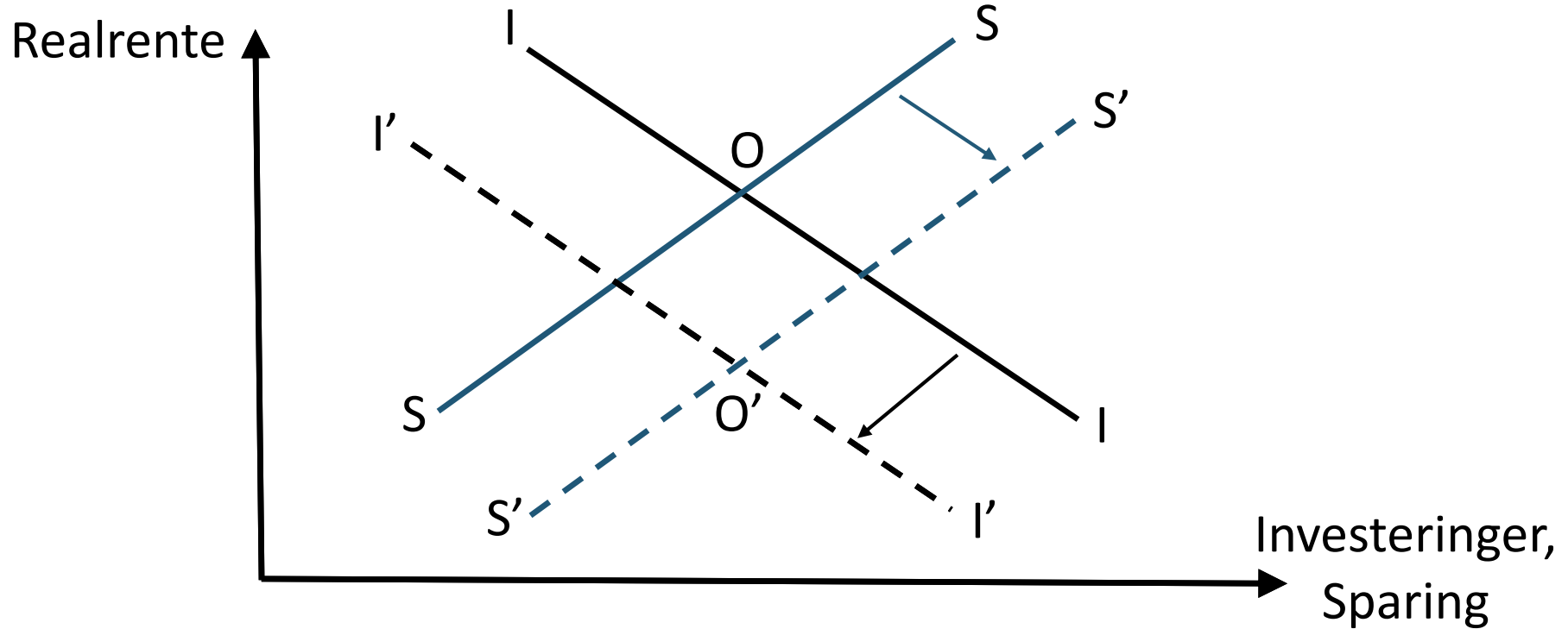
Langsiktige renter. 14 OECD-land.¹⁾ Prosent

1) USA, Tyskland, Frankrike, Italia, Storbritannia, Japan, Nederland, Østerrike, Belgia, Sverige, Danmark, Canada, Sveits og Norge

Kilde: OECD og Norges Bank

Globale markeder for sparing og investering

Supersykler

Etterspørsel etter varer og tjenester:

- Oppbygging av petroleumsvirksomheten
- Boligpriser og gjeld
- Økte overføringer fra SPU
- Bedre bytteforhold til utlandet

Tilbudet av varer og tjenester:

- Fra høy til lav vekst i produktiviteten

Vendepunkt

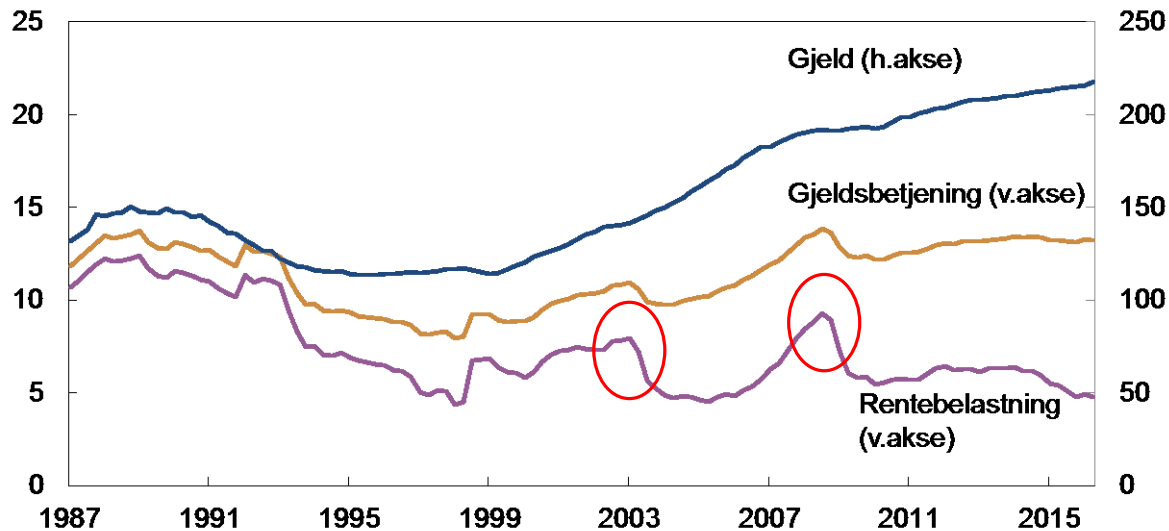
- Tap av bytteforhold
- Lavere avkastning av SPU
- Oljeservice i revers
- Snur husprisene og gjeld?
- Overføringen fra SPU når snart en topp?

Vi har mange støtdempere

- Overskudd i statsbudsjettet og på driftsbalansen overfor utlandet
- Oljefondsmekanismen
- Stabile inflasjonsforventninger
- Fleksibel valutakurs
- Pengepolitikken kan tilpasses raskt
- Automatiske stabilisatorer
- Fleksible priser og lønninger i mikro og makro
- Flyt av arbeidskraft over landegrensene
- Norske banker er robuste til banker å være

Husholdningenes gjeld øker

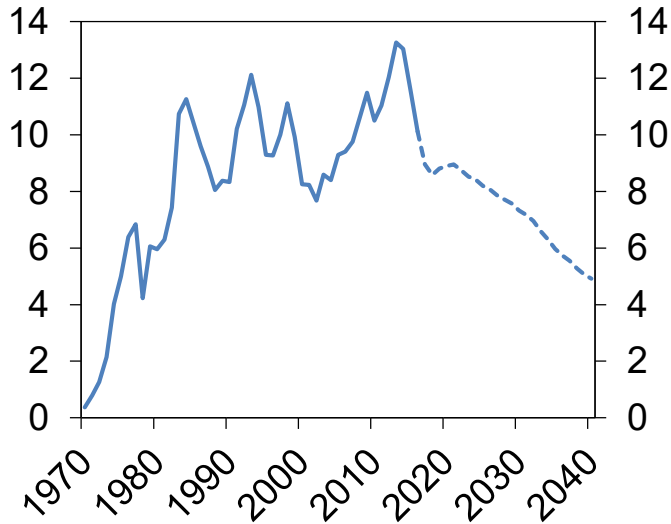
Husholdningenes gjeld, gjeldsbetjening og renteutgifter som andel av inntekt. Prosent.

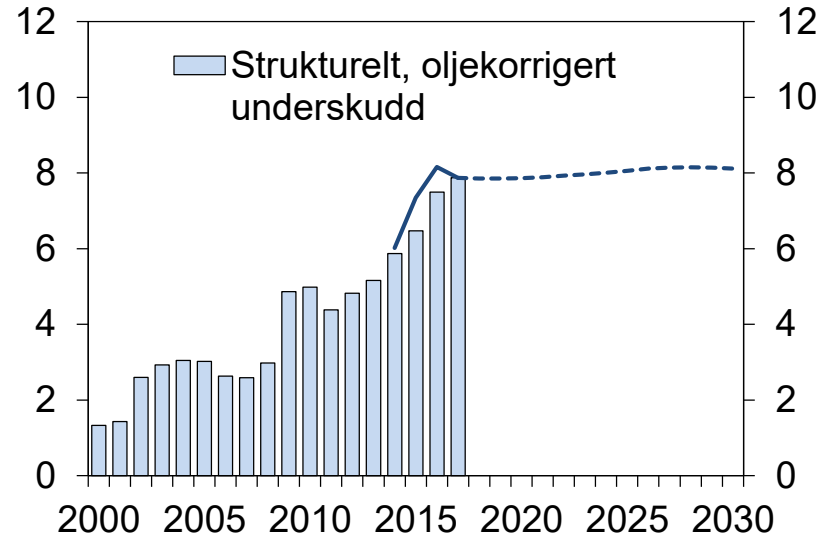
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Petroleumssektoren og Statens pensjonsfond utland

Etterspørsel fra petroleumssektoren

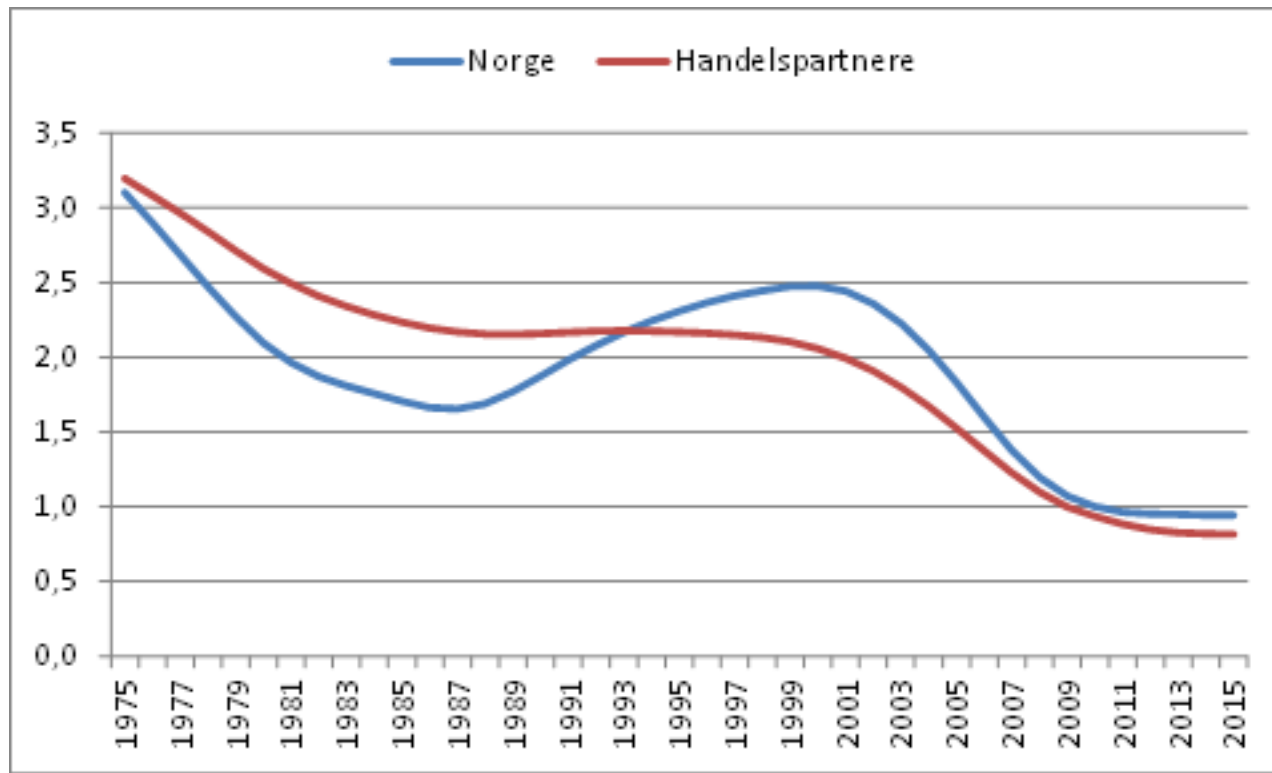
Finansieringsbidraget fra fondet i prosent av trend-BNP for fastlands-Norge

Kilde: Meld.St.29 Perspektivmeldingen 2017

Produktivitetsveksten har falt

Årlige gjennomsnitt glattet med HP-filter

Kommunenes økonomi framover

Bakgrunn:

Vekst i BNP, Fastland:	$1\frac{3}{4}$ (3 $\frac{1}{2}$ - 4) prosent
Vekst i produktivitet:	$\frac{3}{4}$ prosent
Vekst i lønn:	$\frac{1}{2}$ (2 $\frac{1}{2}$ - 3) prosent
Rentenivå, stat:	1 (3 - 3 $\frac{1}{2}$) prosent

Kommunene

Vekst i inntekt:	1 (3 $\frac{1}{2}$ - 4) prosent
Rentenivå, kommune:	1 $\frac{1}{2}$ - 2 (4 - 4 $\frac{1}{2}$) prosent

Ulike balanse mål i offentlig sektor

Staten: Underskudd før lånetransaksjoner (Investeringer utgiftsføres)

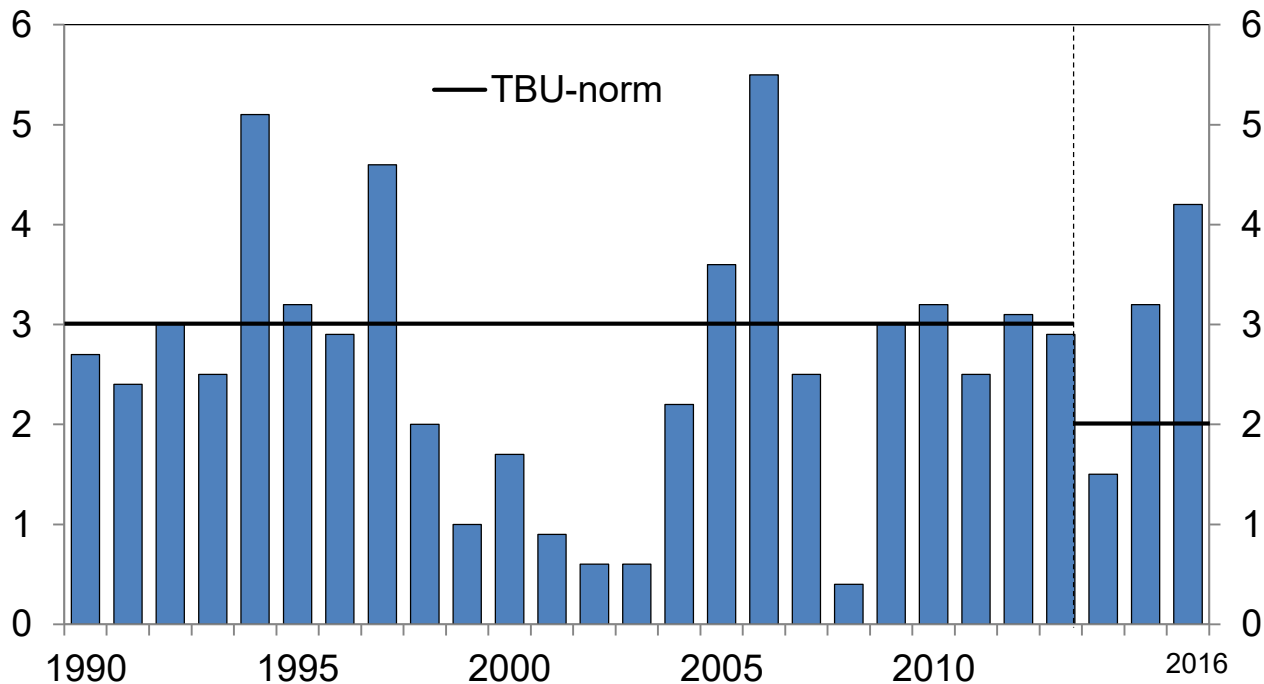
Sykehusene: Driftsresultat etter regnskapsloven (Investeringer aktiveres. Avskrivninger som utgift)

Kommunene: Driftsresultat (Investeringer aktiveres (?), men avdrag på lån føres til utgift)

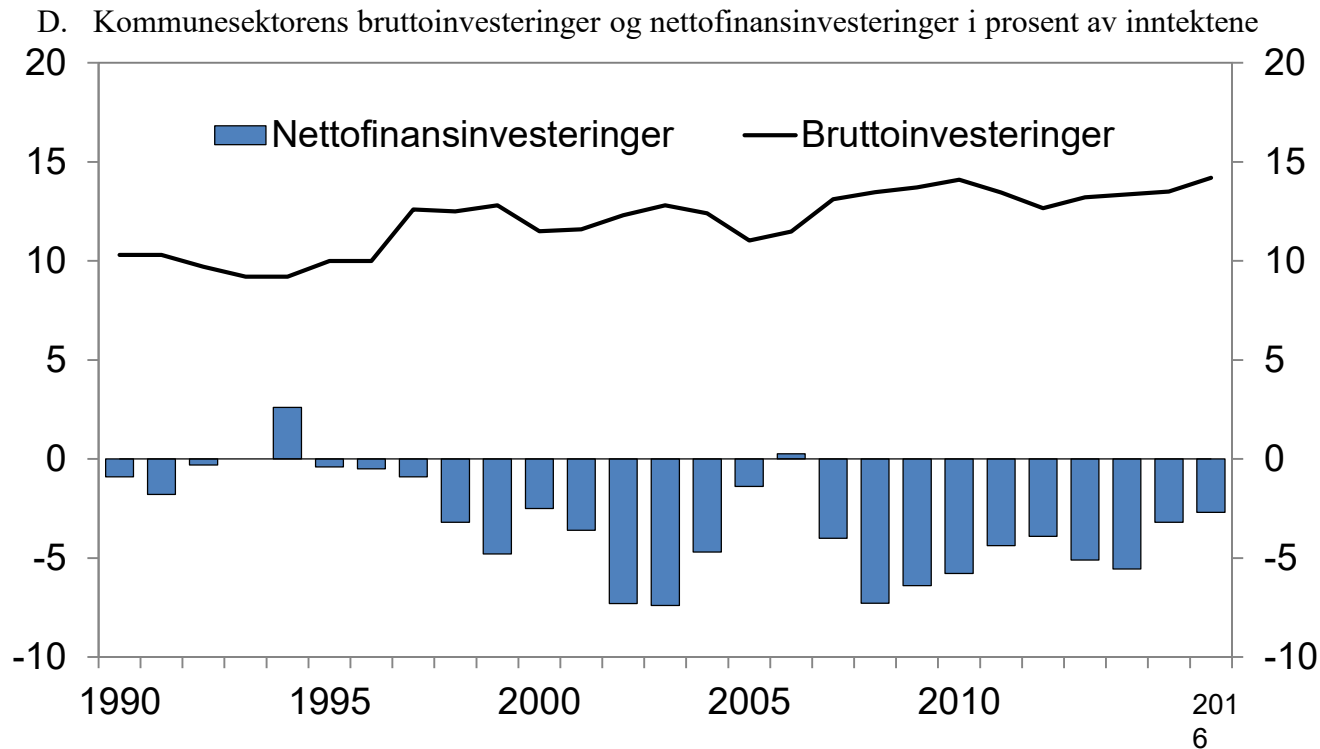
OBS: Behandling av pensjonsutgifter

Utviklingen i kommuneøkonomien

C. Netto driftsresultat i kommunesektoren. Prosent av driftsinntekter

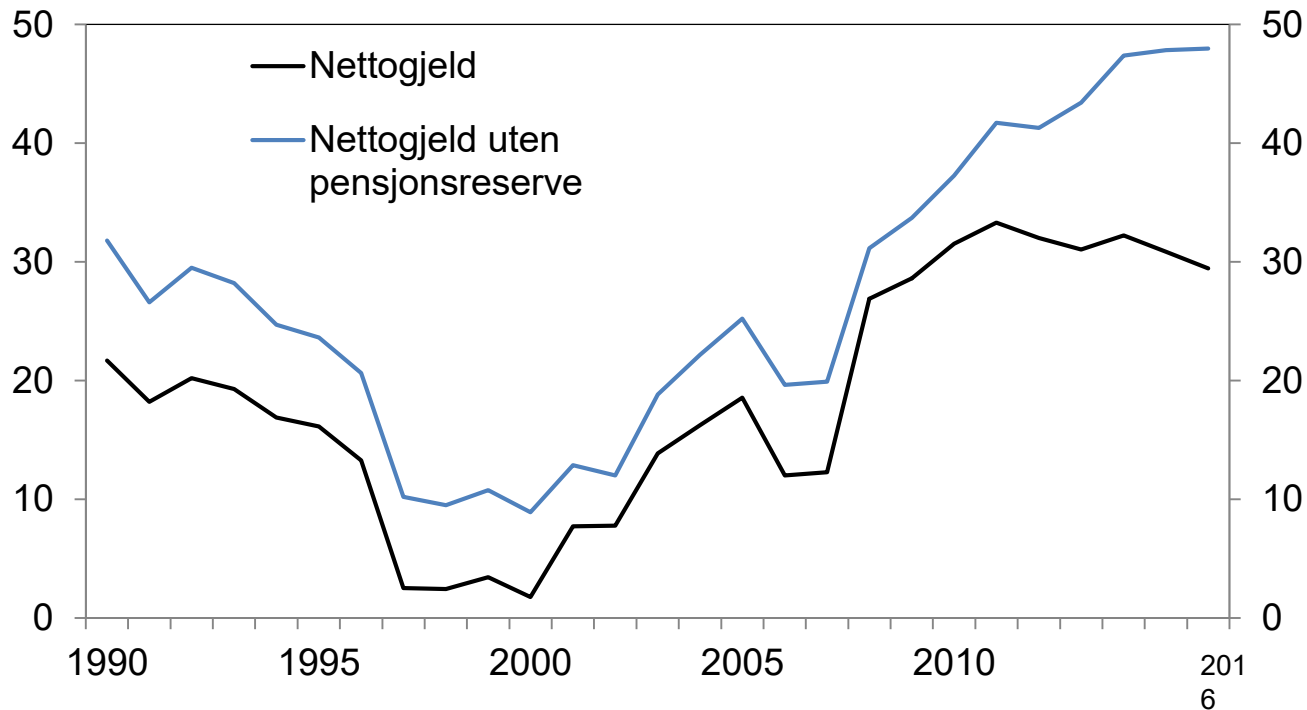

Utviklingen i kommuneøkonomien

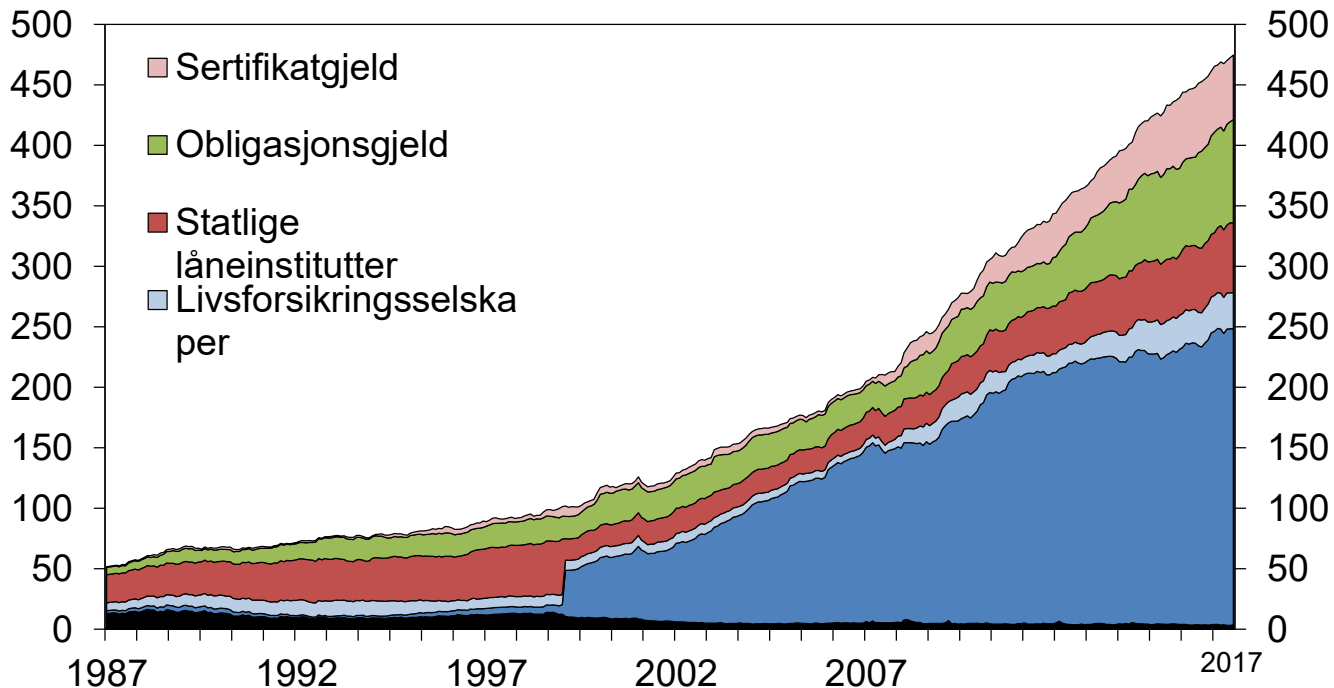
Utviklingen i kommuneøkonomien

E. Nettogjeld i kommunesektoren. Prosent av inntekter

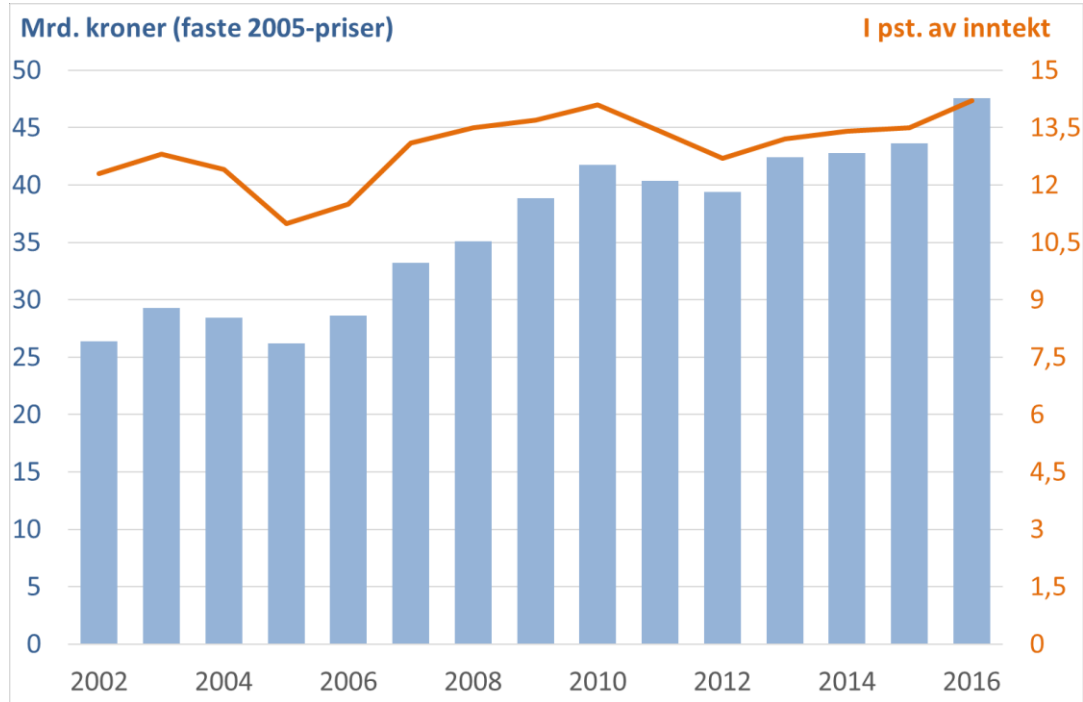

Gjeldsutviklingen i kommunesektoren

A. Innenlandsk bruttogjeld etter lånekilder. Mrd. kroner

Investeringer og kapitalbeholdninger i kommuneforvaltningen

Kilde: Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi høst 2017, figur 4.13

Kriterier for bærekraft

TBU: Netto driftsresultat $> 1 \frac{3}{4}$ prosent og 4 prosent i k. og f.k

Robek: Budsjett/ plan i balanse

Dekker tidligere underskudd innen 2 år

Følger vedtatt inndekningsplan

Stabil nettogjeld:

Primærbalanse/inntekt $> (\text{rente} - \text{vekst}) \times \text{nettogjeld} / \text{inntekt}$

Primærbalanse = nettofinansinvestering (overskudd før lånetransaksjoner) – netto renteutgifter

Stresstest: Virkning på tjenestetilbudet av økt rente, for eksempel

+ 3 og + 5 prosentenheter

Avslutning

Hvor mye gjeld kan kommunene bære?

Det er kanskje nok nå.